

Sygn. akt III U 716/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Przemyślu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Lucyna Oleszek

Protokolant sekretarz sądowy Agnieszka Radochońska

po rozpoznaniu w dniu 10 września 2014 r. w Przemyślu

na rozprawie

sprawy M. U.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o emeryturę - zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania M. U.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

z dnia 21 maja 2014 r. **nr** (...)

I. **z m i e n i a** zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala, iż wnioskodawca M. U. nie jest zobowiązany do zwrotu na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kwoty 6.015,54 zł (sześć tysięcy piętnaście złotych 54/100) wypłaconej za rok 2011,

II. **z a s ą d z a** od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz wnioskodawcy M. U. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt III U 716/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 10 września 2014 r.

Decyzją z dnia 21 maja 2014 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził, że przychód osiągnięty przez wnioskodawcę M. U. w 2011 roku wyniósł 41.467,53 zł i przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego okresu wynoszącą 28.444,40 zł tj. o kwotę 13.023,13 zł. Osiągnięty przez wnioskodawcę przychód uzasadniał zmniejszenie łącznej kwoty świadczenia emerytalnego o 6.015,54 zł. Stąd po dokonaniu rozliczenia za rok 2011 Zakład ustalił, że wnioskodawca pobrał za ten okres nienależne świadczenie w kwocie 6.015,54 zł i zobowiązał go do zwrotu wyliczonej kwoty.

W podstawie prawnej decyzji organ rentowy powołał przepisy: art. 103 – 105, 127 oraz 138-140, 141 ust 1-3 i 142 -144 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), przepisy Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. Nr 58 poz. 290 ze zm.), ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.).

W uzasadnieniu decyzji wskazano jedynie wyliczenia matematyczne.

Wnioskodawca M. U. w dniu 3 czerwca 2014 r. złożył odwołanie od tej decyzji, wnosząc o jej zmianę i ustalenie, że nie jest zobowiązany do zwrotu wyliczonej kwoty oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Na uzasadnienie wnioskodawca podał, że emerytura za rok 2011 została już raz rozliczona przez organ rentowy, decyzją z dnia 16 kwietnia 2012 r. Wówczas ustalono, że osiągnięty przychód nie uzasadniał zmniejszenia ani zawieszenia jego emerytury.

Ponadto wskazał, że z treści przepisu art. 138 ust. 4 i 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynika czytelna intencja ustawodawcy, aby rozliczenie ubezpieczonych nie przeciągały się w czasie. Temu służy maksymalne ograniczenie okresu za jaki można żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia do trzech lat oraz do jednego roku, w sytuacji gdy organ rentowy dysponuje informacjami o okolicznościach mogących powodować zawieszenie prawa do świadczenia lub wstrzymania jego wypłaty w całości lub w części, a świadczenie jest nadal wypłacane (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie, sygn. akt III AUa 380/13).

Tymczasem w sprawie wnioskodawcy organ rentowy zachował się biernie, mimo posiadanych informacji pozwalających na rozliczenie emerytury i przez wydanie przedmiotowych decyzji, teraz chce na wnioskodawcę przerzucić skutki swojej bierności. Jeśli w ocenie organu rentowego zawiadomienie wnioskodawcy było niewystarczające, to obowiązkiem organu było przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego i/lub zobowiązanie wnioskodawcy do złożenia zawiadomienie o określonej treści.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, powołując się na art. 103-105, art. 127 i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W uzasadnieniu wskazano, że dopiero w dniu 5 marca 2014 r. wnioskodawca złożył oświadczenie, w którym podał, że w 2011 r. (od stycznia do kwietnia i od października do grudnia) prowadził działalność gospodarczą. Ta okoliczność spowodowała ponowne rozliczenie jego dochodu za rok 2011.

Decyzją z dnia 16 kwietnia 2012 r. dokonano rozliczenia emerytury wnioskodawcy za rok 2011 przy uwzględnieniu zaświadczeń dwóch jego pracodawców tj. Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr (...) w P. oraz I Liceum Ogólnokształcącego w P.. Wówczas łączny przychód osiągnięty przez wnioskodawcę nie przekroczyła niższej kwoty granicznej przychodu ustalonej dla roku 2011.

Wskazanie jeszcze dodatkowego przychodu z działalności gospodarczej, zgodnie z art. 104 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, spowodowało, że po zsumowaniu wszystkich przychodów wnioskodawcy za rok 2011 okazało się, że osiągnął on łącznie 41.467,53 zł. Tym samym przekroczył niższą kwotę graniczną przychodu ustaloną dla 2011 roku o kwotę 13.323,13 zł. Po ponownym rozliczeniu świadczenia okazało się, że pobrał nienależne świadczenie emerytalne za ten rok w kwocie 6.015,54 zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznał, że w stosunku do wnioskodawcy za przychód przyjmuje się również przychód z tytułu działalności gospodarczej stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 18 tej ustawy podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5 - stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalania kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego na dany rok kalendarzowy. Kwota

prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia na rok 2011 wynosiła 3.359 zł, stąd kwota 2.015,40 zł odpowiadała 60% ww. przeciętnego wynagrodzenia. To z uwzględnieniem tej kwoty ustalono przychód z tytułu działalności gospodarczej wnioskodawcy za 2011 rok (2.015,40 zł x 7 miesięcy = 14.107,80 zł).

Organ rentowy powołał się również na przepis art. 138 cytowanej ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zwracając uwagę, iż wnioskodawca nie informował organu rentowego, że osiąga równolegle przychód z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, a zarówno w decyzjach o przyznaniu emerytury, jak i w kolejnych ustalających wysokość świadczenia, zawarte było pouczenie o konieczności powiadomienia organu rentowego o takiej okoliczności (pkt. V-VII pouczenia).

Równocześnie organ rentowy wskazał, że wnioskodawca nie informował organu rentowego o fakcie osiągnięcia dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej. Dopiero w dniu 5 marca 2014 r. złożył stosowne oświadczenie. Ta okoliczność zadecydowała o ponownym rozpatrzeniu sprawy.

Sąd Okręgowy w Przemyślu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca M. U. z zawodu nauczyciel fizyki na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 12 listopada 2010 r. uzyskał prawo do emerytury, począwszy od dnia 1 września 2010 r. Pierwsza wypłata świadczenia nastąpiła w listopadzie 2010 r., wraz z wyrównaniem.

Decyzja emerytalna została przesłana wnioskodawcy w dniu 16 listopada 2010 r. zwykłym listem bez potwierdzenia odbioru. W pkt. VII tej decyzji w części (...) zawarto informację, iż W celu ustalenia, czy zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do emerytury albo wstrzymania wypłaty lub zmniejszenie jej wysokości emeryt ma obowiązek powiadomić organ rentowy m.in. o łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym lub w poszczególnych miesiącach - w terminie do końca lutego następnego roku, a w przypadku prowadzenia pozarolniczej działalności i dobrowolnego opłacania składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - o łącznej lub miesięcznej kwocie podstawy wymiaru składek, a jeżeli składki nie były opłacane - o kwocie, jaka zostałaby zadeklarowana, gdyby składka była opłacana.

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawca, mimo nabycia prawa do emerytury, kontynuował pracę zawodową. W okresie od 1 września do 31 grudnia 2010 r. był nadal zatrudniony:

- w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr (...) w P. w wymiarze 0,49 etatu,

- w I Liceum Ogólnokształcącym w P. w wymiarze 6/18 etatu,

W związku z tym w dniu 4 lutego 2011 r. złożył w ZUS Inspektorat w P. wniosek o przeliczenie wysokości emerytury. Do wniosku dołączył Zaświadczenia o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzeń oraz kartę zasiłkową.

Decyzją z dnia 4 marca 2011 r. przeliczono wysokość emerytury wnioskodawcy na skutek zmiany stażu pracy. również w tej decyzji w części (...) w pkt VIII zawarto informacje o obowiązkach świadczeniobiorcy w związku z osiągnięciem innych niż emerytura przychodów. Równocześnie drugą decyzją z tej daty odmówiono mu przeliczenia podstawy wymiaru emerytury obliczonej na podstawie art. 183 w zw. z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wskazano, że dla osób, których wysokość emerytury została obliczona zgodnie z art. 26 ustawy emerytalnej tj. w wysokości uzależnionej od wyliczonego kapitału początkowego oraz zgromadzonych składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe, nie ustala się podstawy wymiaru w myśl art. 15 ustawy emerytalnej. Obie decyzje zostały przesłane zwykłym listem.

W związku z zatrudnieniem wnioskodawcy i jego wnioskami, kolejnymi decyzjami

z dnia 30 września 2011 r., 7 października 2011 r., 4 września 2012 r., 21 października 2013 r. (...) Oddział w R. przeliczał wysokość emerytury.

Dowód: 1. Akta organu rentowego:

- wniosek o przyznanie emerytury z dnia 31.08.2010 r.,
- decyzja emerytalna ZUS O R. z dnia 12.11.2010 r.
- wniosek o przeliczenie świadczenia z dnia 4.02.2010 r.,
- zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 12.01.2011 r., 14.01.2011 r., 14.02.2011 r.
- Zaświadczenia Rp-7,
- decyzje ZUS O/R. z dnia 4.03.2011 r., 30.09.2011 r., 7.10.2011 r., 4.09.2012 r., i 21.10.2013 r. o przeliczeniu emerytury,
- decyzja ZUS O/R. z dnia 4.03.2011 r. o odmowie przeliczenia emerytury,

2. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dnia 10.09.2014 r. - min. 9).

Pismem z dnia 4 marca 2011 r., za zwrotnym potwierdzeniem odbioru, organ rentowy przesłał wnioskodawcy druk Rw-73 tj. Oświadczenie o osiągnięciu przychodu celem wypełnienia i zwrotu.

W dniu 14 marca 2011 r. wnioskodawca złożył Oświadczenie o uzyskiwaniu przychodu, wskazując, że osiąga przychód z tytułu pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy oraz że jego zamiarem jest osiągnięcie przychodu w wysokości nie powodującej zmniejszenia lub zawieszenia świadczenia.

Równocześnie decyzją z dnia 9 marca 2011 r. organ rentowy dokonał rozliczenia emerytury wnioskodawcy za rok 2010, ustalając, że łączny przychód osiągnięty w okresie od 1 września do 31 grudnia 2010 r. wyniósł 11.116,30 zł i przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego roku. W rezultacie po rozliczeniu świadczenia ustalono, że wnioskodawca pobrał nienależne świadczenie w kwocie 1.954,68 zł. Należność ta została uregulowana przez wnioskodawcę.

Dowód: 1. Akta organu rentowego:

- pismo ZUS O R. z dnia 4.03.2011 r.
- oświadczenie wnioskodawcy o uzyskiwaniu przychodu z dnia 14.03.2011 r.,
- decyzja ZUS O/R. z dnia 9.03.2011 r. o rozliczeniu emerytury za 2010 r.,

2. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dnia 10.09.2014 r. - min. 9).

W dniu 29 lutego 2012 r. do organu rentowego wpłynęło Zaświadczenie z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr (...) w P. na potwierdzenie zatrudnienia wnioskodawcy w 2011 r. w wymiarze 0,10 etatu oraz osiągnięcia przychodu w kwocie 16.042,15 zł. Natomiast w dniu 1 marca 2012 r. wpłynęło Zaświadczenie z I Liceum Ogólnokształcącego w P. o kwocie przychodu za 2011 r. w wysokości - 8.476,59 zł.

W związku z tym decyzją z dnia 16 kwietnia 2012 r. organ rentowy dokonał rozliczenia emerytury wnioskodawcy za rok 2011, ustalając, że łączny przychód osiągnięty w 2011 roku wyniósł 24.518,74 zł i nie przekroczył niższej kwoty granicznej ustalonej dla tego roku tj. kwoty 28.444,40 zł. Wskazano też, że osiągnięty przychód nie uzasadniał zmniejszenia ani zawieszenia emerytury. Świadczenie było wypłacane w prawidłowej wysokości.

Z kolei decyzją z dnia 4 marca 2013 r. organ rentowy dokonał rozliczenia emerytury wnioskodawcy za rok 2012, ustalając, że łączny przychód osiągnięty w 2012 roku wyniósł 9.732,42 zł i nie przekroczył niższej kwoty granicznej ustalonej dla tego roku tj. kwoty 29.772,30 zł. Wskazano też, że osiągnięty przychód nie uzasadniał zmniejszenia ani zawieszenia emerytury. Świadczenie było wypłacane w prawidłowej wysokości. Podstawą tego rozliczenia było Zaświadczenie Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr (...) w P. na potwierdzenie zatrudnienia wnioskodawcy w 2012 r. w wymiarze 0,25 etatu oraz osiągnięcia przychodu w kwocie 9.732,42 zł.

Dowód: 1. Akta organu rentowego:

- zaświadczenia o przychodzie wnioskodawcy za 2011 r. z dnia 27.01.2012 r. i 27.02.2012 r.
- zaświadczenie o przychodzie wnioskodawcy za 2012 r. z dnia 25.02.2013 r.
- decyzja ZUS O/R. z dnia 16.04.2012 r. o rozliczeniu emerytury za 2011 r.,
- decyzja ZUS O/R. z dnia 4.03.2013 r. o rozliczeniu emerytury za 2012 r.,
- 2. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dnia 10.09.2014 r. - min. 9).

W dniu 21 lutego 2014 r. do organu rentowego wpłynęło kolejne Zaświadczenie z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr (...) w P. na potwierdzenie zatrudnienia wnioskodawcy w 2013 r. w wymiarze 0,25 etatu oraz osiągnięcia przychodu w kwocie 8.383,19 zł.

Organ rentowy przystępując do rozliczenia emerytury wnioskodawcy za 2013 r. telefonicznie wezwał go do złożenia wyjaśnień. W dniu 5 marca 2014 r. wnioskodawca osobiście złożył w I. Z. w P. trzy Oświadczenia o osiąganiu przychodu z prowadzonej działalności gospodarczej w latach 2011-2013. Równocześnie w każdym z oświadczeń wnioskodawca wniósł o przyjęcie najmniejszej podstawy składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe. Podał też, że działalność gospodarczą tj. korepetycje z fizyki prowadził:

- w 2011 r. w okresie od stycznia do kwietnia oraz od października do grudnia,
- w 2012 r. w okresie od stycznia do maja oraz od października do grudnia,
- w 2013 r. w okresie od stycznia do maja oraz od października do grudnia.

W ramach postępowania wyjaśniającego uzyskano też informację z Wydziału (...) i Składek ZUS, że wnioskodawca był zgłoszony do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w okresie od 1 grudnia 2010 r. do 30 kwietnia 2011 r., od 1 października 2011 r. do 31 maja 2012 r., od 1 października 2012 r. do 31 maja 2013 r., oraz od 1 października 2013 r. do nadal.

W dniu 16 maja 2014 r. organ rentowy uzyskał też kolejne zaświadczenia od pracodawców wnioskodawcy ze wskazanym z tytułu umowy o pracę przychodem za rok 2011:

- z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr (...) w P. z dnia 15 maja 2014 r. - 16.042,15 zł.,
- z Zespołu Szkół Usługowo- (...) w P. z dnia 14 maja 2014 r. - 51,37 zł.,
- z II Liceum Ogólnokształcącego w P. z dnia 14 maja 2014 r. - 2.789,62 zł.

W wyniku ponownego rozpoznania sprawy przez organ rentowy dwoma decyzjami z dnia 22 maja 2014 r. rozliczono emeryturę wnioskodawcy za rok 2012 i 2013 przyjmując, że osiągnięty w tych latach przychód nie uzasadniał zmniejszenia ani zawieszenia emerytury. Natomiast zaskarżoną decyzją z dnia 21 maja

2014 r., przesłaną za zawrotnym potwierdzeniem odbioru, rozliczono emeryturę wnioskodawcy za rok 2011. Łączny przychód za ten rok ustalono w wysokości 41.467,53 zł. Taki przychód przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla 2011 r. wynoszącą 28.444,40 zł tj. o kwotę 13.023,13 zł. Osiągnięty przez wnioskodawcę przychód uzasadniał więc zmniejszenie łącznej kwoty świadczenia emerytalnego o 6.015,54 zł. Stąd po dokonaniu rozliczenia za rok 2011 Zakład ustalił, że wnioskodawca pobrał za ten okres nienależne świadczenie w kwocie 6.015,54 zł i zobowiązał go do zwrotu wyliczonej kwoty.

Wyliczając łączny przychód za rok 2011 organ rentowy uwzględnił przychody podane przez pracodawców wnioskodawcy tj.:

- 16.042,15 zł z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr (...) w P.,
- 51,37 zł z Zespołu Szkół Usługowo- (...) w P.,
- 2.789,62 zł z II Liceum Ogólnokształcącego w P.,
- 8.476,59 zł z I Liceum Ogólnokształcącego w P. oraz
- 14.107,80 zł z tytułu działalności gospodarczej, przy czym tę kwotę wyliczono jako iloczyn kwoty 2.015,40 zł, stanowiącej 60% kwoty prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia na rok 2011 tj. 3.359 zł i 7 miesięcy, w których wnioskodawca prowadził zajęcia (2.015,40 zł x 7 miesięcy = 14.107,80 zł).

Dowód: 1. Akta organu rentowego:

- zaświadczenia o przychodzie wnioskodawcy za lata 2011-2013 z dnia 20.02.2014 r., 14.05.2014 r. i 15.05.2014 r.
 - Oświadczenia wnioskodawcy z dnia 5.03.2014 r.,
 - wniosek o potwierdzenie ubezpieczenia z dnia 19.03.2014 r.,
 - pismo Wydziału (...) i Składek ZUS z dnia 24.03.2014 r.,
 - zestawienie przychodów wnioskodawcy za 2011 r.
 - decyzje ZUS O/R. z dnia 22.05.2014 r. o rozliczeniu emerytury za 2012 i 2013 r.,
 - decyzja ZUS O/R. z dnia 21.05.2014 r. o rozliczeniu emerytury za 2011 r.,
2. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dnia 10.09.2014 r. - min. 9).

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawca M. U. prowadzi działalność gospodarczą - usługi edukacyjne w zakresie udzielania lekcji fizyki na godziny. Z działalności tej rozlicza się według stawki karty podatkowej (12 godzin miesięcznie przez 7 miesięcy

w roku). Wysokość stawki karty podatkowej na rok podatkowy 2011 została ustalona decyzją Naczelnika Urzędu Skarbowego w P. z dnia 19 stycznia 2011 r. zn. PP- (...) -31/11/KP na kwotę 53,- zł. W związku z tym w dniu 14 listopada 2011 r. wnioskodawca złożył do ZUS deklarację rozliczeniową ZUS DRA, zgłaszając się do ubezpieczenia zdrowotnego i deklarując podstawę wymiaru składki na kwotę 2.704,31 zł. Następnie w dniu 17 stycznia 2012 r. złożył w Urzędzie Skarbowym w P. PIT 16A tj. Deklarację o wysokości składki na ubezpieczenie zdrowotne, zapłaconej i odliczonej od karty podatkowej w poszczególnych miesiącach roku podatkowego 2011 (w wysokości 243,39 zł).

Dowód: 1. Deklaracja ZUS DRA z dnia 14.11.2011 r., k. 18

2. Decyzja Naczelnika Urzędu Skarbowego w P. z dnia 19.01.2011 r., k. 19,

3. PIT 16A za rok 2011, k. 20,

4. PIT 37 za rok 2011 k. 29,

5. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dnia 10.09.2014 r. - min. 9).

Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego. Ich prawdziwości nie kwestionowała żadna ze stron. W szczególności nie budzą żadnych zastrzeżeń wyliczenia matematyczne w zakresie wysokości ustalonej nadpłaty (co należy odróżnić od sporu o zasadę dokonania wyliczeń). Ponadto Sąd dał wiarę zeznaniom wnioskodawcy, co do zakresu prowadzonej działalności gospodarczej oraz sposobu rozliczania się z tego tytułu, a także sposobu komunikacji pomiędzy wnioskodawcą i organem rentowym w kwestii wyjaśnienia posiadanych źródeł przychodów. Natomiast nie podzielił Sąd zeznań wnioskodawcy co do tego, iż nie otrzymał on żadnej decyzji tj. decyzji o przyznaniu emerytury czy o przeliczeniu jej wysokości, w których zawarte były stosowne pouczenia i informacje. Złożenie oświadczenia w marcu 2011 r. oraz coroczne składanie wniosków o przeliczenie wysokości emerytury świadczy o tym, że wnioskodawcą był zorientowany co do swoich uprawnień, ale też i obowiązków. Na wnioskach wskazywał numer swojego świadczenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie, gdyż decyzja organu rentowego wydana została z naruszeniem obowiązującego prawa.

Kwestię sporną w niniejszej sprawie było ustalenie czy zaistniały podstawy do wydania zaskarżonej decyzji przez organ rentowy, czy ubezpieczony został prawidłowo pouczony o ciężących na nim obowiązkach oraz czy można potraktować jako zawiadomienie

o osiągniętych dochodach złożenie wniosku o ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i czy takie postępowanie zwalniało wnioskodawcę z obowiązku powiadomienia organu rentowego o dodatkowym źródle dochodu.

Na wstępie należy wskazać, że w pierwszej kolejności obowiązkiem Sądu było sprawdzenie czy w sprawie zaistniały podstawy do wznowienia postępowania przez organ rentowy. Przepis art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) stanowi, że prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Na podstawie tego przepisu postępowanie o ponowne ustalenie prawa do świadczeń może zostać wszczęte tylko w dwóch przypadkach - przedłożenia nowych dowodów, czyli dowodów, którymi organ rentowy nie dysponował w poprzednim postępowaniu, oraz ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, a nieuwzględnionych przez organ rentowy. Jeżeli nie pojawiają się nowe dowody lub nie ujawniają się nowe okoliczności, nie jest dopuszczalne wszczęcie postępowania na podstawie art. 114 ust. 1. Na tle tego przepisu aktualna jest uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2003 r., III UZP 5/03 (OSNP 2003 nr 18, poz. 442). W jej świetle nie jest dopuszczalne ponowne ustalenie prawa do świadczeń tylko z tej przyczyny, że organ rentowy w wyniku ponownej oceny dowodu uzna go za niewiarygodny, lub też poweźmie wątpliwości co do jego wiarygodności i przeprowadzi postępowanie dowodowe w celu ponownego sprawdzenia stwierdzonych tym dowodem okoliczności.

Rozstrzygając tę kwestię Sąd przyjął, że rozliczenie emerytury wnioskodawcy za rok 2011 zostało dokonane decyzją z dnia 16 kwietnia 2012 r., po uzyskaniu przez organ rentowy jedynie Zaświadczeń od dwóch pracodawców wnioskodawcy tj. Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr (...) w P. oraz I Liceum Ogólnokształcącego w P.. Nie żądano od wnioskodawcy Oświadczenia na druku ZUS Rw-73. Takie Oświadczenie złożył on tylko raz, w dniu 14 marca 2011 r., nie wskazując w nim, że równoległe z zatrudnieniem prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Niemniej

organ rentowy w dacie wydawania tej decyzji rozliczeniowej był już w posiadaniu informacji, że wnioskodawca jest zgłoszony do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Takiego zgłoszenia dokonał on bowiem w dniu 14 listopada 2011 r. Ponadto bezsporne jest, że pomiędzy 14 marca 2011 r. a 5 marca 2014 r. wnioskodawca sam nie składał żadnego oświadczenia ani informacji, w tym dotyczących osiągniętych przychodów. Wnioskodawca przez kolejne cztery lata (2011-2014) pozostawał w przekonaniu, że wystarczające dla rozliczenia emerytury są zaświadczenia o wynagrodzeniu i zatrudnieniu, które jego pracodawcy przesyłali bezpośrednio do organu rentowego. Poza tym prowadząc działalność gospodarczą wnioskodawca nie podlegał z tego tytułu ubezpieczeniom emerytalno-rentowym. Natomiast sam ze swej strony dbał o to, aby co roku złożyć wniosek o przeliczenie świadczenia w związku z dopracowanym stażem ubezpieczeniowym. Do początku marca 2014 r. organ rentowy nie domagał się od niego żadnych wyjaśnień.

Niewątpliwie organ rentowy dysponował niepełnymi informacjami w zakresie dodatkowego zatrudnienia wnioskodawcy w ramach stosunku pracy oraz jego działalności gospodarczej. Niemniej Sąd przyjął, że trudno wymagać od wnioskodawcy prawidłowego realizowania jego obowiązków, faktycznie wyartykułowanych w pkt VIII (pouczeń zawartych w każdej decyzji), jeśli nie kwestionowano corocznie składanych przez pracodawców zaświadczeń oraz jego wniosków o przeliczenie wysokości emerytury. Ponadto wnioskodawca dostarczył organowi rentowemu informację o prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej poprzez fakt opłacania składki zdrowotnej z tego tytułu.

Obecnie organ rentowy nie wykazał, aby były przeszkody w wyjaśnieniu, przed wydaniem decyzji rozliczeniowej w 2012 r., wysokości wszystkich przychodów, w tym z prowadzonej działalności pozarolniczej.

Z tych wszystkich względów trudno obecnie przyjąć, że złożenie przez wnioskodawcę oświadczenia w dniu 5 marca 2014 r. stanowi nowy dowód czy nową okoliczność dotychczas nieujawnioną do wznowienia postępowania zakończonych decyzją z dnia 16 kwietnia 2012 r. Wątpliwości, jakie pojawiły się obecnie przy weryfikacji wysokości wypłacanej wnioskodawcy emerytury w latach 2011-2012 mogły być podjęte w toku pierwotnych postępowań.

Ponadto rozstrzygając zasadność decyzji z dnia 21 maja 2014 r. dotyczącej rozliczenia emerytury wnioskodawcy za rok 2011 w zakresie obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia Sąd przyjął, że istotnie przepis art. 127 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nakłada na ubezpieczonych obowiązek zawiadomiania organu rentowego o wysokości osiągniętych przychodów w roku poprzednim, to jednak nie wprowadza odrębnej sankcji za jego niedopełnienie. Takie sankcje przewidziano w art. 138 ust.1, 4-5 cyt. ustawy.

Zgodnie z art. 138 ust.1 i 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Konieczną przesłanką do żądania zwrotu nienależnego świadczenia jest wykazanie, że wnioskodawca był prawidłowo pouczony o swoich obowiązkach. Oznacza to, że na organie rentowym ciąży obowiązek czytelnego, zrozumiałego i skonkretyzowanego pouczenia adresatów decyzji o okolicznościach skutkujących ustaniem lub zawieszeniem prawa do świadczeń albo wstrzymaniem wypłaty świadczeń w całości lub w części. Jest oczywiste również, że pouczenie takie musi być adekwatne do obowiązujących aktualnie przepisów co do zawieszania prawa do świadczeń i wskazywać okoliczności, które powodują zawieszenie w taki sposób by były czytelne, dla osoby do której jest skierowane. Stanowisko takie wyraził również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 listopada 1995 r. (II URN 46/95, OSNP 1996/12/174), w którym wskazał, że pouczenie o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych musi być zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami i wskazywać te okoliczności w taki sposób, aby były zrozumiałe dla osoby, do której są skierowane.

Na podstawie przeprowadzonych dowodów z korespondencji stron oraz częściowo

z zeznań wnioskodawcy Sąd przyjął, że wnioskodawca był prawidłowo pouczony o swoich obowiązkach, niemniej pozostawał w przekonaniu, iż wywiązuje się ze swoich obowiązków wobec organu rentowego. Trudno też przyjąć, że celowo unikał złożenia właściwych oświadczeń, narażając się tym samym na zwrot nienależnego świadczenia. Organ rentowy do marca 2014 r. nie wyjaśniał tej sytuacji. Taka bierność nie może powodować przerwania odpowiedzialności na wnioskodawcę, który starał się współpracować z organem rentowym.

Ponadto w art. 138 ust. 5 zawarta jest regulacja szczególna odnosząca się wprost do osiągania przez świadczeniobiorców przychodów o których jest mowa w jej art. 104. To zatem unormowanie, jako *lex specialis*, ma pierwszeństwo w zastosowaniu do sytuacji wnioskodawcy. Według tego przepisu kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji. Ustawodawca maksymalnie ograniczył okres za jaki można żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, przeciwdziałając temu aby rozliczenia ubezpieczonych nie przeciągały się w czasie.

W nin. sprawie należy przyjąć, że organ rentowy dysponował informacją o prowadzeniu przez wnioskodawcę działalności gospodarczej oraz wysokości opłacanych przez niego składek na ubezpieczenie zdrowotne z tego tytułu. Skoro zgłosił się do ubezpieczenia zdrowotnego i zrobił to w odpowiednim wydziale, to jest to równoznaczne z powiadomieniem organu rentowego. Za zły przepływ informacji w ramach Oddziału ZUS nie może ponosić negatywnych konsekwencji. To oddział ZUS, a nie jego wydział, funkcjonuje jako terenowa jednostka organizacyjna, a ubezpieczony nie ma wiedzy o braku między wydziałami danego Oddziału ZUS stosownej komunikacji (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 września 2013 r. sygn. akt III AUa 2398/12). Zatem, skoro wnioskodawca powiadomił oddział ZUS o rozpoczęciu dodatkowej działalności, poprzez zgłoszenie się z tego tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego, przy czym z faktem tym związana była automatycznie informacja o zamiarze uzyskania przychodu w rozumieniu art. 104 ust. 1 ustawy emerytalnej, to należało przyjąć, że ubezpieczony wywiązał się z obowiązku powiadomienia organu rentowego o osiąganiu przychodu. Mimo to, organ rentowy nadal wypłacał mu pełne świadczenie.

Tym samym należy przyjąć, że wnioskodawca wypełnił swoje obowiązki wobec organu rentowego. Przeprowadzenie przez organ rentowy postępowania wyjaśniającego dopiero w 2014 r. i wydanie nowej decyzji w dniu 21 maja 2014 r. pozostaje w sprzeczności z powołanymi przepisami.

Na koniec należy przypomnieć, że zgodnie z art. 104 ust. 1 dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. nr 53, poz. 1227 ze zm.) prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6.

1a. Dla emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność za przychód, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych.

2. Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3.

Istotną zatem przesłanką brania pod uwagę przychodów, które wpływają na zawieszenie lub zmniejszenie świadczeń jest wykonywanie działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczeń - emerytalnego i rentowych.

Dla emerytów i rencistów prowadzących działalność gospodarczą przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne. Zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka

w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku.

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca nie deklarował żadnej kwoty jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, stąd organ rentowy przyjął ją w minimalnej wysokości.

Następnie należy wskazać, że na podstawie art. 104 ust. 7 - prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż 130 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130 % tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości:

- 1) 24 % kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy;
- 2) 18 % kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy;
- 3) 20,4 % kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba (ust.8).

Kwoty maksymalnych zmniejszeń, o których mowa w ust. 8, podlegają podwyższeniu, przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent w kolejnych terminach waloryzacji (ust.9).

Jak wykazało postępowanie dowodowe - osiągnięty przez wnioskodawcę M. U. przychód w roku 2011 (tj. wynagrodzenie ze stosunku pracy u trzech pracodawców wraz z przychodem z tytułu działalności gospodarczej) wyniósł łącznie 41.467,53 zł. Taki przychód przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla 2011 r. wynoszącą 28.444,40 zł tj. o kwotę 13.023,13 zł. Zatem emerytura wnioskodawcy za ten rok powinna być zmniejszona o 6.015,54 zł i była ona świadczeniem nienależnym, niemniej nie jest świadczeniem nienależnie pobranym, więc żądanie zwrotu tego świadczenia jest bezpodstawne.

Z tych wszystkich względów należało zmienić zaskarżoną decyzję, o czym orzeczono na mocy powołanych przepisów w z. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w pkt I-szym wyroku.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w pkt II-im wyroku znajduje uzasadnienie w treści art. 98 k.p.c. i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. tj. z 2013 r. poz. 490) - § 11 ust. 2 w zw. § 2 ust. 2. Sąd uznał, iż pełnomocnik wnioskodawcy aktywnie reprezentował swego mocodawcę. Składane wnioski dowodowe zmierzały do szybkiego i rzetelnie wyjaśnienia sprawy. Stąd Sąd dwukrotnie zwiększył minimalną stawkę opłaty z tytułu zastępstwa procesowego.